

РОЗДІЛ 6. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ
В ОСВІТІРОЗВИТОК АНДРАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ
ІНОЗЕМНИХ МОВ У СИСТЕМІ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІКТ
DEVELOPMENT OF ANDRAGOGICAL COMPETENCE OF TEACHERS
OF FOREIGN LANGUAGES IN THE CONDITIONS OF INFORMAL EDUCATION
BY ICT ACTIVITIES

У статті проаналізовано особливості андрагогічної діяльності, а також розкрито зміст андрагогічної підготовки, її мету і результат (готовність до андрагогічної діяльності), розглянуто результати дослідження щодо виявлення особливостей навчання іноземній мові педагогічних працівників, які досягли літнього віку, та теоретико-методичні аспекти використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в іншомовній освіті осіб літнього віку. Детально описано методику проведеного дослідження, яка базувалася на партисипативному підході. Подані загальні рекомендації щодо організації навчання іноземній мові людей літнього віку за дистанційною формою навчання.

Ключові слова: андрагог, іншомовна освіта, дистанційне навчання, особи третього віку, навчання впродовж життя, структура електронного курсу.

В статье проанализированы особенности андрагогической деятельности, а также раскрыто содержание андрагогической подготовки, ее цель и результат (готовность к андрагогической деятельности), рассмотрены результаты исследования по выявлению особенностей обучения иностранному языку педагогических работников, достигших «третьего возраста», и некоторые теоретико-методические аспекты использования современных информационно-коммуникационных технологий в иноязычном образовании лиц «третьего возраста». Подробно описана мето-

дика проведенного исследования, которая базировалась на партисипативном подходе. Представлены общие рекомендации по организации обучения педагогов-андрагогов иностранном языке по дистанционной форме обучения на базе платформы Moodle. **Ключевые слова:** андрагог, иноязычное образование, дистанционное обучение, лица третьего возраста, обучение в течение жизни, структура электронного курса.

The article examines the results of an experimental study on identifying the features of teaching foreign language pedagogues who have reached the "third age" and some theoretical and methodical aspects of the use of modern information and communication technologies in the foreign language education of people of the "third age". Actualized the global trend of education throughout life, the development of universities of the "third age". A detailed description of the methodology of the conducted research, which was based on the participatory approach. The structure of the distance learning course of this category of listeners based on the Moodle platform is revealed and attention is paid to the features of certain of its structural elements. The given general recommendations on organization of teaching of teaching staff to a foreign language on the basis of the distance learning form on the basis of the platform Moodle.

Key words: andragog, foreign language education, distance education, persons of the third age, lifelong learning, structure of the electronic course.

УДК 374.013.83

Вікторова Л.В.,
докт. пед. наук, професор,
завідувач кафедри соціальної роботи
та інформаційних технологій в освіті
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Андрагогіка розглядає процес навчання дорослого як процес розвитку, який передбачає не звичайне повторення соціального досвіду, а його збагачення, привнесення нових цінностей та розширення нових структур діяльності. На нашу думку, цьому сприяє стрімкий розвиток глобальних комп'ютерних комунікацій, що висувають нові вимоги до інтенсивності оновлення знань та вмінь фахівців, а отже, і до самоосвіти загалом, та комплексне застосування дистанційної форми навчання дорослих.

Так, Дерек Муленга за результатами дослідження 371 учасника (людей похилого віку) зазначає, що стать, вік, рівень формальної освіти та соціальний статус не мають суттєвого впливу на

мотивацію до навчання за дистанційною формою у людей похилого віку. Одночасно він зазначає, що саме інтелектуальна стимуляція є найсильнішим мотиваційним фактором до дистанційного навчання людей похилого віку [12].

Кожна особистість, використовуючи як традиційну систему освіти, так і безперервну освіту на базі інформаційно-комунікативних технологій (далі – ІКТ), може вдосконалювати свою професійну кваліфікацію, свою професійну майстерність; підійматися по сходах і рівнях професійної освіти; не тільки продовжити, але й змінити профіль освіти. Тому стає очевидним, що в умовах інформаційного суспільства освіта має бути безперервною, а в її реалізації істотну роль відіграють ІКТ [3, с. 210].

Одночасно професійна діяльність педагога-андрагога полягає в навчанні, консультуванні, наданні соціальної допомоги та виконанні організаційно-управлінських функцій у середовищі людей похилого віку. Загалом, виконання цих функцій передбачає підвищення андрагогічної компетентності, розуміння особливостей освіти людей похилого віку, володіння освітніми технологіями.

Разом із тим слід відмітити, що згідно зі стандартами Європейського Союзу [4] для осіб літнього віку потрібно створити умови, які б не тільки забезпечували суспільну підтримку, але й стимулювали б їхню активність. Основним таким методом активізації людей похилого віку є запровадження в Європі Університетів третього віку, які успішно функціонують ще з 1973 р. (м. Тулуза, Франція). Вони створені при закладах вищої освіти чи громадських організаціях і реалізують принцип навчання людини впродовж всього її життя. Головна мета – поліпшення фізичного, психічного і соціального здоров'я осіб літнього віку.

У 2009 р. в Україні був розроблений проект Концепції розвитку та Положення про Університети третього віку, а з 2011 р. – діє соціальна-педагогічна послуга «Університет третього віку», робота якої регламентується Наказом Міністерства соціальної політики України (№ 326 від 25.08.2011 р.) «Про впровадження соціально-педагогічної послуги «Університет третього віку».

Варто зазначити, що специфіка роботи з людьми похилого віку в Україні відбувається через систему соціальних інституцій, серед яких можна виділити: територіальні центри соціального обслуговування, будинки-інтернати (геріатричні пансіонати), громадські організації, навчальні заклади. У межах наших попередніх досліджень [16], ми провели моніторинг діяльності Університетів третього віку, за допомогою якого визначили основні форми навчання: лекції, семінари з групами за інтересами, групи самоосвіти та взаємодопомоги, екскурсії тощо. За змістом цих занять найпоширенішими є: «Декоративно-прикладне мистецтво», «Валеологія», «Англійська мова», «Інформаційно-комунікаційні технології». Всі заняття проводяться переважно тільки офлайн, за фізичною присутністю учасників. У процесі моніторингу діяльності Університетів третього віку в Україні нам не вдалося знайти даних системного застосування дистанційної форми навчання для людей похилого віку взагалі та за іншомовної підготовки зокрема. Є деякі випадки використання технологій дистанційного навчання, проте вони всі стосувались виключно відеозв'язку (Skype, Viber та ін.).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зазначити, що в зарубіжній та вітчизняній науковій літературі накопичений певний досвід з даної проблематики. Так, іншомовну підго-

товку дорослих досліджували такі науковці, як В. Лашкул, В. Тимофеев [2], іншомовну комунікативну компетентність дорослих в університетах третього віку засобами інформаційно-комунікаційних технологій – В. Шинкарук, Л. Вікторова, М. Михайліченко [11]. На необхідності залучення людей літнього віку до освітнього процесу з метою опанування ними сучасних ІКТ наголошують такі науковці, як В. Карманенко [5], Т. Скорик [9], С. Федоренко [7]. Вчені В. Биков, В. Кухаренко, Н. Сиротенко, Ю. Богачков досить детально описують технології розроблення дистанційних курсів: вибір платформ для навчання, педагогічні та психологічні аспекти організації освітнього процесу за дистанційною формою навчання [1]. Такі вчені, як Н. Морзе, О. Глазунова, А. Кочарян тощо мають вдалий досвід організації курсів з підвищення кваліфікації педагогічних працівників України за дистанційною формою навчання на базі платформи Moodle; переконують на дотримання чіткої й логічної структури такого дистанційного курсу; ними ж експериментально доведено необхідність урахування вікових особливостей цільової аудиторії таких курсів з дистанційного навчання під час вибору інструментів ІКТ та надано критерії добору цих інструментів [6; 8]. Клара Лоренц, Пол Фреддоліно, Аделіна Комас-Еррера систематизують ІКТ, які можуть бути успішно використані під час дистанційного навчання у людей похилого віку з м'якими когнітивними порушеннями; визначають параметри для відбору ІКТ для використання людьми похилого віку вдома, громадських місцях та соціальних установах [14].

Науковці Джойс Нероні, Селеста Мейс, Руслан Леонтьєвас, Пол А. Кіршнер, Ренате Х.М. де Гроот у своєму дослідженні «Цільова орієнтація і успішність у дистанційній освіті для дорослих» [13] показують важливість організації освітнього процесу для дітей, підлітків та студентів та одночасно зазначають про недостатність подібних досліджень з ефективності дистанційного навчання дорослих людей. Зазначені науковці зазначають пряму залежність між ефективністю дистанційного навчання дорослих людей та орієнтацією на мету навчання.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Узагальнюючи аналіз наукових публікацій, можемо констатувати, що як за кордоном, так і в Україні проводиться досить велика кількість досліджень щодо практичного застосування різних програмних продуктів з метою організації дистанційного навчання, переважно це Moodle, EdEx, Microsoft Office (В. Биков, В. Кухаренко, С. Литвинова, Р. Уйгарер, Х. Узунбойлу, П. Крантон, В. Вонг та ін.) [15]. Науковці описують загальні принципи організації дистанційного навчання, подають рекомендації з його організації, надають готові сценарії з використання ІКТ

у дистанційному навчанні. Проте, незважаючи на таку кількість наукових досліджень, залишається не вирішеною проблема, пов'язана з організацією дистанційного навчання для людей похилого віку з метою їх повної адаптації до інформаційного середовища. В Україні це переважно діяльність громадських організацій, що проводять курси з інформаційної грамотності.

Мета статті. З огляду на вищезазначене, мета статті – дослідити особливості андрагогічної діяльності та іншомовної підготовки людей похилого віку за дистанційними формами навчання.

Виклад основного матеріалу. Для нашого дослідження ми використали платформу дистанційного навчання Moodle. Moodle – це безкоштовна відкрита система управління навчанням, яка реалізує філософію «педагогіки соціального конструктивізму» та орієнтована насамперед на організацію взаємодії викладача та учнів. Вона підходить як для організації традиційних дистанційних курсів, так і для підтримки очного навчання.

Цільова аудиторія проведеного нами дослідження – це педагогічні працівники старші 60 років загальноосвітніх навчальних закладів України, які забажали підвищити власний рівень педагогічної майстерності на курсах Центру інноваційної освіти з використанням англійської мови. Основна причина вивчення іноземної мови педагогами віком від 61 року – це прагнення долучитись до світових освітніх спільнот, таких як «Партнерство в навчанні», Microsoft, та мати доступ до англомовних матеріалів значної кількості освітніх ресурсів, таких як освітні платформи, МООС тощо.

Центр інноваційної освіти займається навчанням педагогів у форматі off-line за особистої участі слухачів та проводить семінари, тренінги, майстер-класи. За період нашого дослідження (січень 2018 – березень 2019 р.) навчання пройшло 1246 педагогів (86% – жінки та 14% – чоловіки; 13% віком до 40 років, 66% – віком 41–60 років, 21% – старші 61 року). Ми зосередили свою увагу на педагогічних працівниках віком від 61 року та старше – 261 учасник, з яких 215 жінок та 46 чоловіків.

Збором та аналізом даних ми займалися впродовж всього часу нашого дослідження і воно відбувалась на таких етапах: до початку навчання, на етапі формування змісту навчальної програми, після старту першого модуля курсу дистанційного навчання, після завершення першого модуля курсу (тестування), по завершенні курсу та через місяць після завершення курсу.

Дані ми отримали шляхом анкетування (on-line) й опитування слухачів і розробників курсу. Також нами проводилось спостереження за видами діяльності й часом, витраченим учасниками в процесі проходження курсу: кількість входжень на курс протягом дня, протягом тижня, загальна середня

кількість днів щоденного навчання, загальна тривалість перегляду ресурсів курсу й загальна тривалість часу, витраченого на тестування.

Зібрані дані були зафіксовані онлайн-інструментами та не підлягали коригуванню. Результати онлайн-анкетування були збережені у Google-формах, а інші дані фіксувалися в Moodle та доступні лише для адміністраторів (<http://competences.com.ua>).

До початку навчання нами було проведено вступне тестування з метою виявлення мотивації й рівня сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності учасників. Результатами опитування стали такі:

1) Мотиваційний блок запитань складався з двох частин. Перша частина питань спрямовувалась на виявлення внутрішньої мотивації до навчання, а друга – на бажаний формат навчання. За результатами обробки даних першої частини запитань виявлено, що всі учасники є вмотивованими для опанування англійської мови, з них 15% хочуть опанувати мову, щоб не бути некомпетентними на фоні своїх молодих колег, а 85% для того, щоб мати доступ до англомовних освітніх ресурсів та монетизувати набуті знання через приватні консультації. Результати другого блоку свідчать про те, що 94% учасників виявляють бажання проводити навчання у форматах семінару та лекцій; 5% – у форматі практичного майстер-класу з метою відпрацювання практичних навичок на дистанційному курсі; 1% учасників не змогли визначитись із відповіддю.

2) Рівень сформованості ІК-компетентності. Анкета складалася із двох частин: перша частина спрямована на декларування учасників своїх навичок, друга – на їх підтвердження. Всіма учасниками було задекларовано власний рівень ІК-компетентності як «достатній». Наступне запитання було на визначення рівня своєї ІК-компетентності за стандартом ЮНЕСКО: 14% визначили «перший», 82% – «другий» та 4% – «третій» рівні. Водночас друга частина анкети засвідчила, що практично 87% учасників володіють ІК-компетентністю не вище «першого» рівня, а 13% взагалі не набрали балів навіть до рівня «перший».

Отже, результати вступного опитування учасників свідчать про таке:

– достатня мотивація для навчання: потужним внутрішнім мотивом виявилась монетизація власних знань, тому можна констатувати готовність людей похилого віку до опанування іноземної мови.

– за достатньої мотивації до процесу навчання та усвідомлення важливості англійської мови у своїй професійній діяльності фактично всі учасники (95%) відмовлялись від дистанційної форми навчання. Причинами відмови було бажання реально спілкуватися без використання

ІКТ, неформальне спілкування учасників та можливість бачити одночасно всіх учасників. На нашу думку, це свідчить про неготовність учасників до «виходу із зони власного комфорту», про декларативний підхід до навчання.

– усі учасники перевищили власні очікування щодо свого рівня ІК-компетентності – всі зазначили дещо завищений рівень її сформованості. Варто зазначити, що в Україні з 2007 року для всіх педагогічних працівників обов'язковими є курси підвищення кваліфікації з розвитку ІК-компетентності. Усі учасники нашого опитування мали досвід цих курсів, що свідчить про формальний підхід до них та їхню недостатню ефективність.

Після вступного опитування учасникам було запропоновано пройти навчання у форматі семінару, метою якого було показати інструменти ІКТ, які значно підвищують їхню професійну педагогічну майстерність. Зміст семінару був побудований у контексті демонстрації сучасних ІКТ, використання яких було простим та доступним. Наприкінці семінару учасники отримали роздруковані методичні посібники, в яких подано покроковий опис із використання презентованих ІКТ.

Перед тим як формувати зміст дистанційного курсу, нами було проведено опитування з метою виявлення основних перешкод для вивчення іноземної мови в дистанційному форматі. Його результати засвідчили:

1) 94% вивчали англійську мову в школі (6% – німецьку), проте ніколи нею не користувались;

2) 26% мали досвід з вивчення англійської мови в дорослому віці (тобто після 30 років), проте не користувались нею повсякденно;

3) 17% намагались вивчити англійську мову за допомогою програмних продуктів: The Distance Learning School ESHKO <https://eshko.ua>, Duolingo <https://www.duolingo.com>, Lingualeo <http://lingualeo.com> тощо, але всі залишилися незадоволеними їхнім результатом.

Крім того, нами було проведено додаткове опитування тих учасників, які вже мали досвід з вивчення англійської мови через програмні продукти, і з'ясувалось, що:

– всі учасники опитування засвідчили складний інтерфейс програмних продуктів, занадто багато «різних кнопок» та «різних анімацій»;

– всі опитувані засвідчили про те, що вони не бачили загальної картини курсів та не знали, що мають зробити в певний момент часу, аби отримати бажаний результат;

– всі опитувані висловили бажання спростити інтерфейс до мінімуму;

– всі опитувані висловили бажання максимально приблизити зміст англійської мови до навчальної дисципліни, яку викладає педагог.

Також ми спільно з учасниками семінару сформували кінцеву мету проходження даного дистан-

ційного курсу. Основний результат навчання на курсах англійської мови для людей похилого віку – це вміння використовувати сучасні ІКТ у повсякденному житті (97% слухачів відзначили це основним результатом). Тобто учасники не ставили собі за мету вивчити англійську мову. Метою було опанування сучасних ІКТ для повсякденного використання, а саме навчання проводилось за дистанційною формою з використанням матеріалів англійською мовою (понад 75%).

Отже, на даному етапі ми вже мали 261 педагогічного працівника віком від 61 року, які виявили бажання й були мотивовані для вивчення англійської мови та виявили готовність її вивчати дистанційно за певних умов.

Для навчання людей похилого віку іноземній мові було обрано партисипативний підхід, основою якого є взаємодія слухачів і викладача для розроблення і реалізації спільного вирішення будь-якої певної проблеми [16].

Ми спиралися на теоретичні й практичні дослідження [10], які переконували, що найбільш успішною та ефективною формою неформальної освіти людей літнього віку є Університети третього віку, а саме їх Британська модель. Ця модель утворилася на базі так званих автономних груп самодопомоги, іншими словами лекторами є самі учасники програм. Тому до розроблення курсу дистанційного навчання з вивчення англійської мови нами було долучено волонтерів із числа учасників груп. Вони мали завдання постійно проводити моніторинг створених матеріалів на зрозумілість, доступність, простоту й легкість у використанні.

Задля створення таких умов, які б забезпечили ефективність вивчення англійської мови людьми літнього віку, нами було розроблено курс дистанційного навчання на базі платформи Moodle. Він був розміщений на платформі дистанційного навчання Центру інноваційної освіти – <http://competences.com.ua>. Зміст даного курсу з вивчення англійської мови був побудований, як зазначалось раніше, на базі партисипативного підходу та складався з таких модулів: «Основи роботи з комп'ютером», «Цифровий стиль життя», «Безпека та конфіденційність», «Програми підвищення продуктивності». Розроблений інтерфейс курсу – максимально простий, не обтяжений графічними об'єктами й текстовими повідомленнями, а його оформлення – українською мовою.

Курс розроблявся за структурою, яка складалася з: вступної частини, що включає загальні відомості про курс та вступний тест на визначення рівня володіння англійською мовою; модуля 1 «Основи роботи з комп'ютером»; модуля 2 «Цифровий стиль життя»; модуля 3 «Безпека та конфіденційність»; модуля 4 «Програми підвищення продуктивності»; підсумкового тесту.

Зміст кожного модуля включає уроки та завдання до кожного уроку, папки з корисними матеріалами для додаткового опрацювання й підсумковий тест до модуля. Щоб перейти до наступного модуля, потрібно пройти підсумковий тест попереднього не менш як на 75%.

Нами було виокремлено такі особливості побудови дистанційного курсу, які, на наш погляд, можуть значно полегшити процес опанування іноземної мови людьми похилого віку:

1) Максимально простий інтерфейс. Мінімізм у кількості зображень та текстових повідомлень, кнопках навігації. Навігація повинна бути простою й зрозумілою.

2) Оформлення курсу повинно бути рідною мовою слухача. В нашому випадку – українською.

3) Перш ніж починати курс, усі учасники мають пройти тест на визначення рівня володіння англійською мовою. При цьому можна використовувати сторонні ресурси за умови переходу на них за гіперпосиланням і відкриття у другому вікні браузера. В іншому випадку учасник має високу ймовірність не зрозуміти, як повернутись до курсу після проходження тесту. Базуючись на власному досвіді, радимо створювати власні тести різних типів прямо на платформі, це забезпечить формування журналу оцінок і дозволить відстежувати прогрес учасника. До того ж навігація за створеними на платформі тестами більш зручніша, ніж перехід за гіперпосиланням.

4) Беручи до уваги вікові особливості та андрологічний підхід до розроблення і впровадження курсу, на нашу думку, варто кожного учасника забезпечити паперовою версією Інструкції з роботи з курсом. Кожна з таких інструкцій повинна містити такі відомості, як логін і пароль слухача, покрокова інструкція входу на платформу із зображенням екранів, покрокова інструкція проходження вступного тестування й уроків.

5) У вступній частині курсу має міститися така інформація, як загальні відомості про курс та робочу програму з детальним описанням даного курсу, його тривалості, умов навчання, форм і критеріїв оцінювання та кінцевого результату. Для педагогів старшого віку це є обов'язковим критерієм, який забезпечує загальне розуміння курсу та його мети, умов проходження та кінцевого результату, а також максимально знижує рівень емоційного напруження, яке в такому віці є критичним індикатором успішності навчання. Зміст у вступній частині можна подати рідною мовою учасника.

6) Параметри всіх сторінок курсу повинні відповідати такому критеріям: текст має бути шрифтом 14–18, Times New Roman (адже він є найбільше знайомим учасникам); довжина сторінки донизу не має бути більше ніж 1,5 екрана. В інакшому випадку є ризик, що слухач проскролить сторінку не так пильно. Коли текст сторінки задовгий та не вкладається на

одну сторінку, його можливо розбивати на декілька (але не більше 3-х), наприкінці кожної з яких повинна знаходитися кнопка навігації, на котрій великими літерами зазначено «Перейти на наступну сторінку».

7) Теоретичний матеріал кожного з модулів повинен подаватись у форматі «Урок», адже це дозволить не лише полегшити навігацію учаснику, а й оцінити його діяльність. Зміст уроку має складатись із максимум 3-х сторінок, але кожна не більше за 1,5 екрани донизу. Кожен з уроків бажано оформляти в одному й тому ж стилі та будувати з текстового матеріалу, зображень, інфографіки й відеоматеріалу. Із власного досвіду, радимо використовувати відеоматеріали, які необхідно додавати у вигляді фреймів, а не завантажувати їх у вигляді файлів. Відеоматеріали можна розмістити на YouTube чи інших подібних ресурсах та вставити в сторінку уроку у вигляді фрейму, що дозволить максимально спростити навігацію для учасників і забезпечить можливість не переходити на сторонні ресурси. Також потрібно мінімізувати текстове навантаження, віддаючи перевагу відеоматеріалу (за часом до 5 хвилин) із підкріпленням текстом та інфографікою, яка може узагальнити структуру уроку. Поміж сторінками уроку внизу повинні знаходитися кнопки зі зрозумілим повідомленням для навігації, такі як «Перейти на наступну сторінку». Остання сторінка уроку повинна містити кнопку навігації «Кінець уроку» і «Повернутись до курсу».

8) На нашу думку, слід використовувати Progress Bar (https://moodle.org/plugins/block_progress), який дозволить візуалізувати прогрес учасника та спростить навігацію по курсу, надасть загальне уявлення про обсяги виконаного матеріалу.

9) Наприкінці кожного уроку радимо давати практичне завдання. Зміст практичного завдання повинен відповідати змісту уроку, а його метою є закріплення пройденого на уроці матеріалу. Не рекомендуємо давати можливість учасникам відповідати на практичні завдання у форматі вложеного файлу, адже це може ускладнити його виконання людям літнього віку і, нарешті, зовсім відмовитись від проходження курсу. Процес виконання практичного завдання повинен бути максимально простим і зрозумілим. Рекомендуємо на сторінці практичного завдання (Ресурс «Завдання») подати детальний опис суті завдання, для виконання якого учасник повинен ввести текстове повідомлення на цій самій сторінці. Дуже важливо після формулювання самого завдання ще прописати процес відправки, так, наприклад, «для відправки завдання на перевірку, будь ласка, введіть свою відповідь у вікні внизу цієї сторінки і натисніть кнопку «Відправити на перевірку».

10) У підсумковому тесті повинно бути не більше 10–15 запитань різних типів. Ми не зазначали кореляції між складністю реагування на від-

повідь учасника та типом тестового запитання, тому рекомендуємо використовувати всі типи тестових завдань, які є доступні у Moodle.

Наприкінці навчання нами було проведено заключне опитування учасників курсу, результатом якого є таке:

– 96% учасників виконали всі завдання курсу та успішно пройшли підсумковий тест після закінчення курсу з рівнем виконання понад 70%. Лише 3% не завершили навчання;

– всіма учасниками було відзначено значне покращення рівня своєї англійської мови, а також зниження страху читання англійськомовних онлайн-ресурсів, розуміння аудіо- й відеоматеріалів курсу;

– за результатами заключного тестового контролю маємо такі дані: Starter (Beginner) (A1) – 0%, Elementary (A1–A2) – 75%, Pre-Intermediate (A2–B1) – 25%.

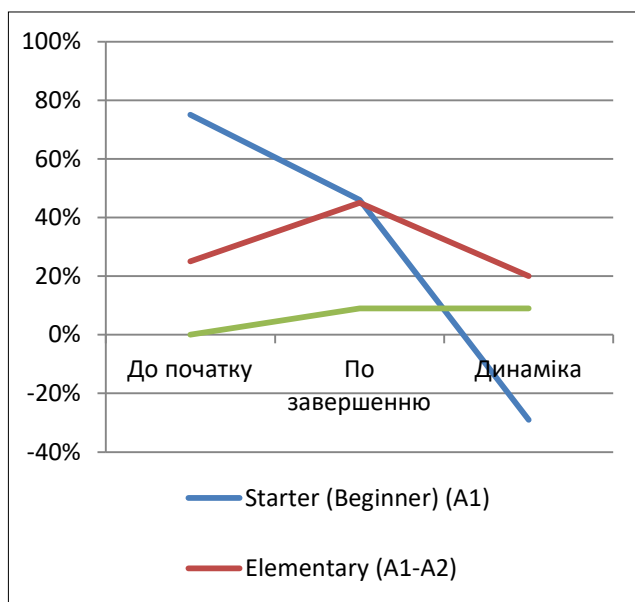

Рис. 1. Динаміка рівня англійської мови учасників до початку та після завершення курсу, %

Висновки. Отже, сучасні тенденції навчання людей літнього віку мають базуватися на основних положеннях андрагогічного підходу, зокрема на таких, як урахування індивідуальних особливостей людей похилого віку, навчання повинне відповідати та водночас розвивати освітні потреби таких людей, забезпечувати їхній саморозвиток, а сам освітній процес ґрунтуватися на спільній діяльності тих, хто навчається, з тими, хто навчає. Отже, надзвичайно важливими є підготовка педагогічного персоналу (андрагога, фасилітатора, тренера), який професійно займається організацією навчання людей похилого віку; консультує, підвищує мотивацію до навчальної діяльності, володіє методологією андрагогічного супроводу самоосвіти в різних напрямках неформальної, інформальної освіти.

Проведені нами дослідження доводять, що здатність людей похилого віку до навчання за певних умов не лише не знижується, а, навпаки, підвищується. Визначені основні умови, такі як подолання стереотипів, пов'язаних із віком людини, врахування вікових особливостей людей літнього віку, позитивна внутрішня мотивація, відіграють важливу роль у процесі успішного оволодіння іноземною мовою людьми «третього віку».

Перспективою подальших досліджень має стати подальший пошук успішного використання платформ дистанційного навчання щодо іншомовної освіти осіб літнього віку. Вважаємо за доцільне акцентувати увагу дослідників на вікових та психологічних особливостях осіб похилого віку, які істотно впливають на рівень опанування ними ІКТ та безпосередньо на внутрішню мотивацію їх до навчання.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Биков В.Ю., Кухаренко В.М., Сиротенко Н.Г. Технологія розробки дистанційного курсу : навч. посіб. Київ : Міленіум, 2008. 324 с.
2. Вікторова Л.В., Лашкул В.А., Тімофєєв В.А. Іншомовна підготовка дорослих в контексті глобалізації : колективна монографія. Київ : ЦП «Компринт», 2018. 425 с.
3. Гомеля Н.С. Андрагогічна компетентність викладача в умовах формальної освіти. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/27789/1/%D0%97%D0%B1%D0%B8%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D1%81%D0%B5%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D1%80%D1%83.pdf>
4. Європейські стандарти пенсійної системи, як визначальні чинники формування соціальної сфери в Україні. URL: http://azov-academy.ucoz.org/publ/stati_i_nauchnye_publicacii_articles_science/evropejski_standarti_pensijnoi_sistemi_jak_viznachalni_chinniki_formuvannja_socialnoji_sferi_v_ukrajini_r_p_luckij/1-1-0-112
5. Карманенко В. Стан та перспективи освоєння людьми похилого віку інформаційно-комунікативних технологій. URL: <https://tribuna.pl.ua/news/stan-ta-perspektivi-osvoyennya-lyudmi-pohilogo-viku-informatsijno-komunikativnih-tehnologij/>
6. Кочарян А.Б. Office 365 – безпечний хмарний сервіс для роботи з електронною поштою в навчальному закладі. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/1548/7/Kocharayn_NDLIO.pdf
7. Міністерство соціальної політики України. URL: https://drive.google.com/file/d/1Ts8xQIY1ayunKXSQKX1_SU9mk0pAsIYM/view?usp=sharing
8. Морзе Н.В., Глазунова О.Г. Положення про електронний навчальний курс. Київ : «К.І.С.», 2004. 112 с.
9. Скорик Т.В. Освіта впродовж життя в контексті євроінтеграційних процесів. *Вісник Чернігівського Національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка*. 2016. № 135. С. 232–235.
10. Чаграк Н.І., Угринюк В.М., Гритчук Г.В. Модель освітнього середовища людей похилого віку в контексті безперервної освіти. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/2348.pdf>

11. Шинкарук В.Д, Вікторова Л.В., Михайліченко М.В. Формування іншомовної комунікативної компетентності дорослих в університетах третього віку засобами інформаційно-комунікаційних технологій : монографія. Київ : ЦП «Компринт», 2018. 212 с.
12. Derek Mulenga, Jr-Shiuan Liang. Motivations for older adults' participation in distance education: A study at the National Open University of Taiwan. *International Journal of Lifelong Education*. 2008. № 27:3. P. 289–314. DOI: 10.1080/02601370802047791
13. Joyce Neroni et al. Goal Orientation and Academic Performance in Adult Distance Education, *International Review of Research in Open and Distance Learning*. 19 (2) URL: https://www.researchgate.net/publication/324894696_Goal_Orientation_and_Academic_Performance_in_Adult_Distance_Education
14. Klara Lorenz et al. Technology-based tools and services for people with dementia and carers: Mapping technology onto the dementia care pathway. 2017. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1471301217691617>
15. Rahme Uygurer, Hüseyin Uzunboylu. An Investigation of the Digital Teaching Book Compared to Traditional Books in Distance Education of Teacher Education Programs. 2017. URL: <http://www.ejmste.com/An-Investigation-of-the-Digital-Teaching-Book-Compared-to-Traditional-Books-in-Distance,74187,0,2.html>
16. Viktorova L., Kocharian A., Korotun O. Technologies in foreign language education for the "thirdage" learners. *Information Technologies and Learning Tools*. 2018. Vol 63. № 1. P. 22–35. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1940>